

PRENOŠENJE VJERE I NOVA EVANGELIZACIJA IZ PERSPEKTIVE LATINSKE AMERIKE I KARIPSKIH OTOKA

LUIZ ALVES DE LIMA
Instituto Teológico Pio XI
Rua Pio XI, 1100
05060-001 Sao Paulo
Brasil

Primljeno: 15. 2. 2000.
Izvorni znanstveni rad
UDK 266(72/729)

Sažetak

Autor na početku podsjeća na to kako je II. vatikanski sabor bio prihvaćen u Latinskoj Americi i na Karibima. To je posebno uočljivo na konferencijama latinskoameričkih biskupa u Medellín (1968), Puebli (1979) i Santo Domingu (1992). Izražava se potreba za novom evangelizacijom i traženjem najboljih uvjeta za prenošenje vjere. Ističe se važnost laika i bazičnih zajednica te potreba čitanja znakova vremena. Kateheza treba imati sve izrazitiju evangelizacijsku dimenziju i opredijeliti se za katehezu odraslih. Treba nastojati oko inkulturacije vjere, preustrojiti pastoral u gradskoj sredini, poticati svjedočenje i izgrađivati Crkvu majčinskog lica koja je stvaralačka službenica društva.

Ključne riječi: Latinska Amerika, Karipski otoci, prenošenje vjere, nova evangelizacija

0. UVOD

U ovom članku namjeravam obraditi neke vidove prenošenja vjere i nove evangelizacije, prihvaćanje II. vatikanskog sabora u Latinskoj Americi i na Karibima, njegove odjeke na prenošenje vjere, poglavito putem *kateheze*, te neke probleme i perspektive prenošenja u okviru nove evangelizacije.

Kao dio evangelizacije, kateheza je uvijek bila tipična djelatnost *prenošenja vjere*. To je pojam koji susrećemo već u 1 Kor 15,1-4 (Doista, predadoh vam ponajprije što i primih...). Kateheza živi od *traditio fidei*, od prenošenja vjere, očekujući od svog sugovornika *reditio*. »Svrha katehetskog djelovanja sastoji se točno u ovome: poduprijeti živu, izričitu i djelatnu ispovijest vjere. Kako bi to postigla, Crkva katekumenima i katehizandima prenosi živo iskustvo koje ima o evanđelju, svoju vjeru kako bi je ovi učinili vlastitom u ispovijedanju« (ODK 66). U novom ODK 75 puta nalazimo riječi »prenošenje, prenositi«. Možda je pojam »komuniciranje« umjesto »prenošenje« antropološkiji

i prikladniji za današnji svijet. Usprkos tome, poradi tradicije, biblijske također, novi ODK je zadržao taj pojam »prenošenja«, izražen i u programiranju ovog kongresa.

II. vatikanski sabor, želeći dati novu snagu Crkvi našeg vremena, pronašao je u katehezi podobno područje za svoje ostvarivanje. Kateheza je, poput tolikih drugih crkvenih stvarnosti, već snažno obnovljenih za vrijeme prve polovice XX. stoljeća, u Koncilu našla nov poticaj snažnog nadahnuća.

1. PRIHVAT KONCILU U LATINSKOJ AMERICI I NA KARIBIMA

II. konferencija latinskoameričkih i karipskih biskupa, okupljenih u Medellín (Kolumbija, 1968) radi promicanja Koncila na kontinentu, nije se ograničila na ponavljanje Koncila, nego je na stvaralački i dinamičan način preuzela velike teme u svjetlu vlastite kontinentalne stvarnosti, kao što možemo ustanoviti i po samom naslovu te konferencije: *Crkva u aktualnom preobliko-*

vanju Latinske Amerike u svjetlu Koncila. Odatle se rodio nov način kako biti Crkva, koji u biti obilježava evanđeoska dimenzija dijakonije, videći u pojavi siromaha važan znak vremena. Stoga, sve je razmišljanje obilježeno evanđeoskim odgovorom na to stanje siromaštva. Dokumenti te konferencije nisu toliko doktrinarne ili brižljivo razrađene, koliko pastoralne i praktične naravi. Bio je to napor dijaloga sa svijetom, Evanđelja čitanog i življenog polazeći od života puka. Nakon *Medellína*, promicanje i izgradnja ljudske osobe nisu više političko ili sociološko zalaganje, nego zahtjev vjere. Protuslovna stvarnost osiromašenja i odbacivanja na rub puka postaje teološko mjesto, ne isključivo, nego povlašteno. Ako je model prenošenja vjere prije bio shvaćen samo kao *promicanje same vjere*, sada su zalaganje za društvenu pravdu i promicanje čovjeka dimenzija duboko sjedinjena s evangelizacijom.

Nove perspektive proizvode bogate i nepoznate pastoralne, duhovne i teološke aspekte, među njima: novo i dinamično viđenje Boga prisutnog u povijesti, ljudske osobe u svijetu; jedinstveno poimanje povijesti – ljudska povijest i povijest spasenja, bez miješanja blisko su povezane; opredjeljenje za siromahe i za njihovo oslobođenje potiče Crkvu da radikalno promijeni svoj način prisutnosti među njima, kako bi im prenijela vjeru i slavila sakramente: kateheza se potpuno preoblikuje i u sadržaju i u metodi; stvaranje crkvenih bazičnih zajednica kao oblika konkretizacije i vođenja prema krajnjim posljedicama koncilске crkvene obnove.

Dopustite mi da citiram Crkvu u Brazilu budući da je sav svoj pastoralni projekt organizirala polazeći od velikih koncilskih dokumenata, ustanovljujući šest dimenzija bilo kojeg pastoralnog djelovanja, koji vrijede sve do danas. To su: zajedničarsko-sudjelovateljska, misijska, biblijsko-katehetska, liturgijska, ekumensko i dijaloško religiozna te sociotransformacijska dimenzija.

Na Trećoj konferenciji u *Puebli* (Meksiko, 1979) Crkva iznova nastoji preispitati i upoznati stvarnost jer je nemoguće evangelizirati bez pozornosti na te znakove. Razmišljanje i djelovanje ukorjenjuju se u kategoričkom opredjeljenju prvenstveno za siro-

mahe, u osloboditeljskoj evangelizaciji tih istih siromaha i u ekleziologiji zajedništva i sudjelovanja. Pod utjecajem *Evangelií Nuntiandi* ponovno se postavlja pitanje *kulture*: i ona treba biti sudionica evangelizacije. Bez usporednog suprotstavljanja, drži se da je evangelizacija blisko povezana i s promicanjem čovjeka i s kulturom.

Možemo reći da se s *Medellínom* i *Pueblom* na kontinentu provjerava prvi *prihvat* Koncila. Na poticaj Ivana Pavla II. za *novu evangelizaciju* (Haiti 1983.), kako bi se ponovno potaknulo ohrabrenje i nade što su oduševljavale Crkvu na kraju Koncila, ostvaruje se drugi *prihvat* na IV. konferenciji u Santo Domingu (Dominikanska Republika na Karipskim otocima, 1992.). Ovdje se stvarno ocrtavaju središnji elementi, matični pravci, zahtjevi i temeljni izbori evangelizacijskog projekta koji je započeo dvjema prijašnjim konferencijama, proširujući ih prema budućnosti.

a) U odnosu na *temelje* te nove evangelizacije stvarno nema ničega izvornoga: to je isto nedokučivo bogatstvo Isusa Krista (Ef 3,8), uvijek isto, jučer, danas i uvijeke; to je vječna novost Evanđelja. Stoga postaje nužno otkupiti prvotnu životnost, izvornu djelotvornost, čar sadržan u toj Radosnoj vijesti. Nikad se nećemo moći udaljiti od *kerigme*, od središnjeg navještaja, u njegovom čistom i izvornom obliku.

b) U odnosu na *povijest* nije riječ o ponovnoj evangelizaciji, jer se *nova evangelizacija* nastavlja na onu iz prošlih stoljeća. Nužno je međutim nadići zastarjele metode i izričaje koji se u mnogim slučajevima nastavljaju sve do danas: pastoral osvajanja, kulturalno nametanje, naglašavanje pojedinačne promjene bez odjeka u socijalnom tkivu, klerikalizam s isključivanjem laika, pasivnost puka, prevladavanje doktrinalnog i pojmovnog nad iskustvenim i zalaganjem, slaba osjetljivost za znakove vremena.

c) U odnosu na *pastoral* novost je na razini traženja odgovora za situacije koje predstavljaju izazov Crkvi na ovom kontinentu: *s jedne strane*, tragične situacije nepravde i trpljenja, društvene nejednakosti, siromaštva, nasilja, odbacivanja i društvenog isključivanja, te *među ostalim*, položaj kultu-

re: multietnički i plurikulturalan kontinent s afroameričkim Indijancima, mesticima, modernom, gradskom, postmodernom kulturom, a sve su one označene kulturom siromaštva i obostrane interakcije. Tom kulturalnom elementu valja nadodati religiozni pluralizam, prisutnost novih religioznih pokreta, sekularizaciju i religioznu nezainteresiranost. Ako je evangelizacija uvijek ista, *nova evangelizacija ima na umu društvenopovijesne i kulturalne okolnosti*: njezin će zadatak biti promicanje ljudske osobe pred novim znakovima vremena i kršćansko iskustvo u svakom od različitih društveno-kulturalnih konteksta naših naroda. Ako je s jedne strane evangelizacija element koji sjedinjuje, s druge strane ta dva elementa, promicanje čovjeka i inkulturacija, jesu sastavni dio te evangelizacije a ne tek jednostavno stvarnosti koje koračaju zajedno s evangelizacijom.

Ta *nova evangelizacija*, dosljedno onome što je ustvrdio papa Ivan Pavao II., predstavlja novost i na tri razine zahtjeva:

- u *zanosu*: snažna i zarazna želja za sve-tošću, kontemplacijom i proroštvom;
- u *metodama*: stvaralaštvo, protagonizam laika, napuštanje određenog oblika ekleziocentrizma i veće zanimanje za ljudske probleme, težnja za pronicanjem srca kultura;
- u *izričajima*: novi jezici po kojima Evanđelje postaje bliže kulturalnim stvarnostima, posebice novi simboli koji poruci omogućuju da se odrazi u životu osoba; ponovno udahnjivanje života pučkom govoru – svjedočenju, katehezi, službama, liturgiji, molitvi – kako bi postao vjerodostojan, autentičan, shvatljiv i aktualan. Samo će se tako vjera prenositi novim naraštajima.

2. PRENOŠENJE VJERE U OBNOVLJENOJ CRKVI

Za vrijeme sveukupnog pokoncilskog razdoblja Latinskoamerička i Karipska crkva nastojala je i nastoji izgraditi koncilsku ekleziologiju zamišljenu kao otajstvo zajedništva. Polazeći i od prakse i od razmišljanja, možemo opisati njezine najznačajnije elemente.

U njima se jasnije očituje i *novost* evangelizacije kao i traženje najboljih uvjeta za *prenošenje vjere*:

a) Crkva koja se izgrađuje u malim, živim i dinamičnim zajednicama, sa snažnim protagonizmom laika.

To je nastojanje da se konkretnije živi ekleziologija naroda Božjega, u zajedništvu i sudjelovanju po malim zajednicama i inkulturiranim pokretima. Sama župa, manji segment u tradicionalnoj ekleziologiji, shvaćena je kao zajedništvo zajednica i pokreta gdje je moguće veće prihvaćanje, čuvstvenost, međusobna razmjena i sudjelovanje. Ponovna svijest o zajedničkom svećeništvu vjernika istaknula je vrijednost laika, vraćajući im mogućnost odlučivanja u crkvenom životu, koje je često usredotočeno u kleru.¹ Siromašni laici, polazeći od svog stanja siromaštva, postaju subjekti evangelizacije i crkvenosti u svojim organizacijama. Male zajednice i protagonizam laika jesu oružje protiv napredovanja fundamentalističkih sekti.

b) Crkva koja pažljivo nastoji uočiti, razabrati i tumačiti znakove vremena.

To je nit koja vodi ne samo biskupe ovog kontinenta i raznih nacija, nego se uočava i na razini pastoralne prakse. Analiza situacije nije samo pastoralna metodologija koja dopušta temeljito istraživanje stvarnosti kako bi ju se čitalo u svjetlu vjere, nego dopušta i uočavanje aktualne Božje prisutnosti u našoj povijesti. Znakovi vremena postaju teološko mjesto. Takvo tumačenje znakova vremena dopušta nadilaženje podjele vjere i života (što je uzrokom tolikim zlima), razlučivanje Božje prisutnosti u svemu što je autentično ljudsko, prihvaćanje spasenja u današnjici našeg života, evangeliziranje polazeći od stvarnosti utječući na politiku te društveno-ekonomsko-kulturalne i religiozne dimenzije, sposobno vršiti ministerij riječi, ne samo u navještaju Radosne vijesti nego i u proročkoj prijavi svega onoga što je proturječno Božjemu planu.

c) Crkva koja animira i potpomaže uspostavljanje kulture solidarnosti.

¹ Usp. dokument brazilskih biskupa: *Poslanje i službe kršćanskih laika i laikinja*, 1999.

To je nastojanje da se bude učenikom Isusa koji je uvijek živio uz ljude, po mogućnosti siromašne, u svim situacijama koje ugrožavaju njihovo dostojanstvo. Želi se preoblikovati opredjeljenje za siromahe i njihovo cjelovito oslobođenje u *kulturu*, tj. u trajan život i ustroj ljudske solidarnosti.

d) Crkva s raznim kulturalnim licima.

To je napor nadilaženja jednokulturalne Crkve, koja se izražava i u teološkoj tradiciji, u ministerijalnom ustroju i u liturgiji. U našem dubokom identitetu mi smo indijanski, crni, mestički kontinent s bezbrojnim kulturalnim bogatstvima koja želimo integrirati u naš život vjere kao crkvena zajednica. Kod indijanske kulture valja cijeniti i promicati simbole, religiozne izričaje, mudrost, pristup zaređenim službama; kod *crnaca*, religiozne izričaje, običaje i navike, njihovo traženje dostojnijeg i pravednijeg života, obranu njihova identiteta; kod *mestika*, njihove načine, znakove i vlastito djelovanje, poglavito pučku pobožnost s mudročću koja im je svojstvena. Velik je izazov evangelizacija *moderne kulture*, polazeći od nje same, s njezinom tehničko-znanstvenom racionalnošću, njezinim velikim vrednotama kao što su središnja uloga ljudske osobe, poosobljenje, socijalna dimenzija i traženje bratskog suživota. U velikim i srednjim gradovima Crkva se suočava s *gradskom kulturom*, koja se uvlači i u male sredine i među seosko stanovništvo posredstvom sredstava masovnog priopćivanja. Gradski čovjek kojega treba evangelizirati ima veliko povjerenje u znanost i tehnologiju, pod utjecajem je masmedija, dinamičan je i upravljen prema novome, konzumist, audiovizualan, anoniman među masama, bez korijena. Nastoji usvojiti gradski govor i njegove simbole u liturgiji i u katehezi. Konačno, posljednji kulturalni vid je *postmodernizam*. On izaziva Crkvu kako bi obnovila svoje duhovno i mistično iskustvo; kao odgovor, nužno je vratiti se izvornosti i širini Isusove duhovnosti, koja se temelji na ljubaznom licu Oca i solidarna je s čovječanstvom. U tom kršćanskom prijedlogu, postmoderna kultura, toliko rascjepkana, naći će točku konvergencije te postojane ciljeve kao odgovor na korištenje trenutka.

e) Nova teologija za novu evangelizaciju

Novoj evangelizaciji hitno je potrebna nova teologija. Polazeći od II. vatikanskog sabora, kriteriji pastoralnog djelovanja, prije nego što su praktični problem, jesu teološki problem. U tom smislu, i Latinskoamerička i Karipska crkva nude i svoj specifičan doprinos sveopćoj Crkvi. Nastojalo se i nastoji se mijenjati mentalitet, postaviti nova polazišta i tumačenja kršćanskog otajstva, prije nego se dadu pastoralni odgovori na konkretne povijesne situacije. Ne može se mijenjati praksa ako se ne obnavlja teologija koja je nadahnjuje, hrani i podržava. To nadahniteljsko načelo, plod II. vatikanskog, pastoralnog sabora, naširoko je usvojeno na našem kontinentu; ne samo da je obnovilo teološki mentalitet nego je pokušalo započeti i »novi način bavljenja teologijom«. Njegovi plodovi, kao što smo vidjeli, bili su novi pothvati, iskustva, nova pastoralna snaga te novi oblici organizacije, ukoliko, novi pastoralni modeli iako je bilo i skretanja i suprotnosti, što je svojstveno svemu što je novo.²

Izazov teologiji je i nastojanje da se postane više laičan (stvarno sudjelovanje vjernika laika), pluralan, ekumenski, započevši ozbiljan i smjieran dijalog sa »sjemenjem Riječi« prisutnim u raznim kulturama i u raznim religioznim očitovanjima. Osim toga, traženje cjelovitije racionalnosti, nadilazeći ono što je samo pojmovno, upotpunjuje snove, maštu i mudrost našeg puka i razrađuje potpuniji, simboličan, mističan i duhovan govor.

3. NOVA EVANGELIZACIJA I KATEHEZA

Ako »svako gibanje na teološkom polju izaziva jednake posljedice na katehetskom području« (CT 61), kateheza, kao povlaštenu izričaj proročkog pastora Crkve, neizmijerno se okoristila tim teološkim buđenjem, radikalno izmijenivši svoje lice.

Od koncilske teološke obnove, najveći je utjecaj na katehezu možada imao obnovljeni pojam Objave prema *Dei Verbum*: Bog se

2 Usp. F. MERLOS ARROYO, *Catequesis liberadora en América Latina*, u: *Nuevo Diccionario de Catequética*, Paulus, Madrid 1999, str. 398-399.

besplatno objavljuje, objavljuje samoga sebe (a ne pojmove o sebi) unutar ljudske povijesti, pomoću vrlo blisko međusobno povezanih riječi i čina. Temeljeći se na tom načelu, prenošenje vjere, posredstvom evangelizacije i kateheze, nastoji usvojiti *Božju pedagogiju*. Kateheza, dajući povlašteno mjesto toj povijesnoj dimenziji vjere, nastoji prenositi vjeru u čvrstoj vezi sa svakodnevnim životom, s društvenim i političkim problemima, kulturom naroda. Izradila je načelo *interakcije* vjere i života (više nego integracija: obostran i plodan utjecaj) po kojima vjera obasjava i preoblikuje postojanje svih svojih (osobnih i društvenih) vidova te, osim toga, život (posebno kultura) pomaže preoblikovanje vjere pomoću novih izričaja, nadilazeći *tradicionalne formule* koje su nam prenijele europske kulture.

Ako je kateheza »teoretsko i praktično uvođenje u Božju volju kakva nam je objavljena u Isusu Kristu i kako je živi zajednica Gospodinovih učenika, Božja obitelj«,³ u Latinskoj Americi posvećujemo više pažnje praksi nego teoriji, imajući na umu da naši jednostavni i ponizni katehisti nisu naviknuti na fino razlikovanje (ortodoksija, ortopraksa) kao teolozi i katehitičari. Prenosi li se evanđeoska poruka bolje mišlju i naukom ili življenim životom i iskustvom? Nadilazeći konfliktne rasprave i napetosti, kateheza je pozvana biti crkveni izričaj, kojega obilježava ispravnost pred objavljenom istinom i vjernost praktičnim imperativima koji iz nje proizlaze. Drugim riječima: potrebna nam je ortokateheza koja ne izdaje i ne izobličuje ni ortodoksiju ni ortopraksu.⁴ To je moguće ako kateheza u prenošenju vjere usvoji istu hitnost, dijalektiku i sklad *fides quae* i *fides qua*: vjera i dijakonija (djelotvorna ljubav i služnje), razmišljanje i djelovanje, nauk i život, poznavanje i zalaganje, pojmovna i preoblikovateljska dimenzija, ispravan oblik mišljenja i ispravan oblik življenja u nasljedovanju Isusa. Model te pedagogije vjere nalazimo u osobi samoga Isusa koji je istovremeno bio učitelj (ortodoksija) i sluga (ortopraksa), prorok (logos) i pastir (ethos), naviješteno Evanđelje (riječ) i utjelovljeno Evanđelje (činjenica). Napokon, taj model prenošenja vjere želi promicati duboko iskustvo vjere koje, s du-

bokim uvjerenjem, proglašava latinsko-američka teologija: navještaj Božjega kraljevstva (ortodoksija) i preoblikovateljska prisutnost Boga Kraljevstva koji ne prestaje djelovati u svijetu, u povijesti, u srcu svake osobe (ortopraksa).⁵

4. NEKE POTREBE I HITNOSTI KATEHEZE

Kao i u Djelima 2,43-47, i naše je kratkotrajno izlaganje više idealno nego realno, odnosno iza tvrdnji koje se temelje na našem crkvenom iskustvu ostaju ozbiljni problemi i izazovi. Spomenimo neke hitnosti:

1. Katehezi treba dati sve više evangelizacijsku dimenziju, posebice u odnosu na religiozno nezainteresirane, kojima je potrebna naglašenija misionarska ili kerigmatska kateheza.

2. Valja učvrstiti katehezu kao djelatnost koja je svojstvena *uvođenju* u kršćanska otajstva, bolje razvijajući njenu katekumensku dimenziju, naglašavajući obraćenje i autentično iskustvo Boga.

3. Treba povezati katehezu inicijacije uz cjeloživotnu katehezu i obrnuto.

4. Treba se osloboditi prakse kateheze samo za djecu i konkretizirati opredjeljenje za katehezu odraslih.

5. Mora se tražiti ravnoteža među raznim dimenzijama vjere bez podjela i bez jednostranosti, poglavito pred snažnim intimističkim i subjektivističkim težnjama nekih pokreta.

6. Oštrije se valja suočiti s izazovom inkulturacije vjere, poglavito u njenim liturgijskim izričajima i u formuliranju vjere, uz pomoć obnovljenog teološkog razmišljanja i uz napor čitave Crkve. Inkulturirana kateheza moguća je jedino u Crkvi koja nastoji ići u tom pravcu. U tom se smislu hitno postavlja problem *govora*: kršćani i suvremeno društvo ne razumiju ili slabo razumiju služ-

3 J. RATZINGER, *Evangelio, catequesis, catecismo*, Edicep C. B., Valencia 1996, str. 45.

4 Usp. F. MERLOS ARROYO, *Ortodoxia y ortopraxis*, u: *Nuevo Diccionario de Catequética*, Paulus, Madrid 1999, str. 1717.

5 Usp. *isto*, str. 1718.

beni govor Crkve. Govor je izričaj mentaliteta; promjena mentaliteta zahtijeva obraćenje: možda bi obraćenici bili sposobni ponovo iznaći govor koji može prenositi vjeru današnjem mentalitetu...

7. Treba povećati napore za uključivanje tekovina odgojnih znanosti, poglavito pedagogije, u katehezu.

8. Valja više ulagati u obrazovanje kateheta u skladu s biti, znati i znati činiti (ODK).

5. GLEDAJUĆI PREMA BUDUĆNOSTI

Završavam ove skromne prijedloge u vidu prenošenja vjere pred izazovima koje donosi budućnost, uvijek polazeći od našeg latinskoameričkog i karipskog crkvenog iskustva:

1. Traženje istine i ponovno buđenje etike jesu težnje koje se posvuda nameću: pred širenjem laži, prijevara, izopačenosti postoji opravdana želja za temeljnim sigurnostima koje će dopustiti da se započne izgradnja novoga svijeta. To je najbolje otvaranje za evangelizaciju.

2. Čini se kao da su današnje kulturalne vrednote u suprotnosti s tradicionalnim kršćanskim vrednotama. Odatle težnja za denunciranjem i osudom, ne uspjevši ponovno definirati te moderne pojmove. Možda nedostaje veće razlučivanje, ozbiljan i temeljit rad za evengeliziranje aktualnih vrednota polazeći od sebe samih. Iako živimo inkulturiranu vjeru, moramo analizirati novo polazeći od izvornosti vjere a ne od naše kulture, kako bismo mogli razviti govor koji će biti još više u skladu s Evanđeljem. Zašto npr. ne zamišljati *učinkovitost* kao način dijeljenja nečega s drugim umjesto da se s njim natječemo?

3. Danas se svi naširoko slažemo o nužnoj fleksibilnosti društvenih ustanova, budući da smo u razdoblju promjena, a nedostaju nam primjeri koji odgovaraju našem vremenu. Je li Crkva spremna dovesti u sumnju svoje institucionalne strukture u kontinuitetu sa svojim evanđeoskim temeljima? Kako službeno i strukturalno priznati već postojeću ulogu žene u Crkvi, službu vjernika laika kao izričaj njihova protagonizma? Kako iz-

bjeći da se neke crkvene strukture promatraju više u optici moći nego služenja?

4. Kršćanstvo je povijesno poznato kao gradska pojava (Jeruzalem, Antiohija, Atena, Efez, Rim...). Odakle poteškoća evangeliziranja velikih gradova? Da možda slučajno ne upotrebljavamo *seoski pastoral* u potpuno gradskim okolnostima? Dok sekte slijede osobu, ne čeka li možda Crkva da ljudi dođu k njoj? Nismo li možda, tijekom stoljeća, izgubili misionarski poriv?

5. U kulturi slike, više se cijeni gesta nego riječ. S jedne je strane slučajna rječitost potpuno ugušila gestu, a s druge, riječ se ispraznila i izgubila vjerodostojnost. Postoji obilje riječi, a nedostaju geste. Aktualno društvo traži *osobno svjedočenje* kao uvjet vjerodostojnosti (Pavao VI.), a Evanđelje je konkretno svjedočenje: »Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima« (Mt 7,21). Potrebno je dakle ponovno na znakovit način usvojiti evangelizacijske geste.

6. Navikli smo predstavljati Isusovu osobu kao *odgovor* na izazove današnjice. Zašto se taj odgovor često rješava ni u čemu? Neki je odgovor valjan kada se kreće u istom epistemološkom kontekstu kao i pitanje. Međutim, kad pitanje sa sobom donosi shvaćanje koje je različito od konteksta u koji se postavlja odgovor, očito je da za onoga tko sluša sugovornika odgovor postaje nerazumljiv i beznačajan. Tako, dok društvo shvaća *rezultat* polazeći od egocentričnog polazišta (pojedinačno samoostvarenje), Evanđelje ga razumije polazeći od altruističnog polazišta (samoostvarenje u nadilaženju samoga sebe). Prema tome, u tom kontekstu dvaju različitih mentaliteta (društvo i Evanđelje), uloga evangelizacijskog djelovanja bit će nadasve *pitati*, propitivati odgovor društva o autentičnom ostvarenju ljudske osobe. U tom kontekstu čini se da se navještaj Isusove osobe sastoji više u *pitanju* nego u odgovoru aktualnom društvu, jer preokreće njegov red vrednota. Upravo je to smisao obraćenja: razumjeti i djelovati na drugačiji način (metanoia); jedino se tako može približiti Isusovoj osobi i na neki način shvatiti

njegovu poruku. S druge strane, nisu riječi te koje će *postaviti pitanje* vrednota društva, nego *svjedočenje*. To je revolucija vjere: pokazati da postoji drugi način mišljenja i postupanja kojemu je izvor Evanđelje.

7. Međutim, ne može se živjeti jedino od pitanja. Potrebni su odgovori koji usmjeruju postojano traženje smisla života i posljedično djelovanje koje ga prati. *Evanđelje* već ukazuje na ispravno pitanje i u isto vrijeme, kao susret s otajstvom, predlaže obzorje gdje se mogu susresti odgovori. Tijekom povijesti, po prisustvu Duha Svetoga, *Predaja* je jasno izrazila te odgovore koje je *Učiteljstvo* potvrdilo. Međutim, danas je potrebno otkriti *Božju riječ* u poglavljima naše povijesti, po dubokim ljudskim nadahnućima. Stoga, pastoralno djelovanje mora imati na umu ono što je pozitivno u Božjem narodu i u društvu: moramo biti sposobni čitati znakove vremena kako bismo mogli inkulturirati Evanđelje.⁶ Posljedično tome traži se: navještaj *osobe Isusa Krista* (povratak autentičnoj duhovnosti), predstavljanje *kršćanskog prijedloga* (konkretna usmjerenja za djelovanje polazeći od Evanđelja), utvrđivanje *sjemena Riječi i već prisutnih vrednota* na kojima valja graditi budućnost i ustanoviti pastoralna opredjeljenja za upravljanje i osiguravanje povijesnog procesa evangelizacije. Takva pastoralna opredjeljenja moraju biti konkretna, izvršiva, oduševljavajuća i moraju očitovati Crkvu kao stvaralačku službenicu društva.

8. Treba postaviti pitanje srcu: gotovo uvijek se upravljamo prema glavi i pitamo volju, ali ne stižemo do srca. Kultura postmodernizma osobito njeguje afektivnost: nije riječ o površnoj afektivnoj evangelizaciji, nego o pronicanju srca kako bi ga se radikalno promijenilo, kako bi se osobu dovelo do zanosu za Isusa Krista i ljubavi prema bližnjemu. Evangelizacija uključuje osobu u njezinoj potpunosti: srce zaljubljeno u Boga osnažuje i usmjeruje volju, vodeći i hraneći misao. Riječ je o tome da se prihvati afektivna dimenzija bez sentimentalizma. Srce ukazuje na dubinu dodira: ljubav bez suza i osmjeha jednostavno nije prava ljubav.

9. Kad bismo mogli ocrtati profil misijske Crkve za XXI. stoljeće, to bi bila:

a) Crkva koja usvaja veličanstveno *otajstvo utjelovljenja* svoga Gospodina i po njegovu Duhu prenosi inkulturiranu poruku, koju građanin trećeg tisućljeća shvaća i koja je za nj značajna; to je Crkva koja se nastoji inkulturirati i prepoznati sjeme dobrote i ljepote koje postoji u kulturama.

b) Crkva koja je plod *uskrslog Gospodina* i koja puna misijskog zanosa ne ostaje zatvorena u hramu ili u kući, nego izlazi iz svojih granica kako bi Radosnu vijest dijelila sa svima.

c) Crkva koja nastavlja prolaziti *putevima Emausa*, kako bi otkrila smisao života, jedino snagom Riječi, i pripravlja stol kako bi u lomljenju kruha prepoznala lice Gospodinovo i ponovno svoje srce ispunila radošću.

d) Crkva *Narod Božji* koji se izražava u živim zajednicama, vrednuje karizme i službe, nastoji promicati zajedništvo sviju (pastira i vjernika) i prakticirati stvarno sudjelovanje laika u vlastitom životu i poslanju.

e) Crkva *Dobrog pastira* koji zna dati život, prihvatiti, pratiti, shvatiti, nadahnuti i oduševiti, tražiti izgubljene ovce i usmjeravati ih prema životu; Crkva koja se ne boji za budućnost jer osjeća da je vodi Dobri pastir.

f) Crkva *Dobrog Samaritanca* koja konkretnim djelima proglašava središnjost Osobe Isusa Krista, učinivši njegovu poruku vjerodostojnom svojim svjedočanstvom; zajednica koja je puna milosrđa i neprekidno zabrinuta za one koji su na rubu i isključeni iz društva te zauzeta za uspostavljanje gesta solidarnosti i na pojedinačnoj i na skupnoj i ustrojstvenoj razini.

g) Crkva *majčinskog lica*, koja prihvaća sve i milosrdna je prema svima koji su daleko ili se osjećaju isključeni; Crkva koja se okreće prema onima koji su na rubu kako bi posredovala s raznim svjetovima koji ih dijele i potaknula solidarnost; Crkva koja je blizu onome tko trpi nepravdu, ne zato da bi opravdala nepravdu nego zato da bi sudjelovala u patnji.

6 Usp. EN 18-19.

Bibliografija:

Informe CELAM 2000, Colección Documentos CELAM br. 154, Bogotá 1999.

CADAVID DUQUE Alvaro, *Nueva Evangelización: hacer más creíble el Evangelio em América Latina y el Caribe de cara a los desafíos Del Tercer Milênio*, u: »Medellín« 26 (1998)96, 659-692.

RATZINGER Joseph, *Evangelio, catequesis, catecismo*, Edicep C. B., Valencia 1996.

MERLOS ARROYO Francisco, *Catequesis liberadora en América Latina; Ortodoxia y ortopraxis*, u: *Nuevo Diccionario de Catequética*, Paulus, Madrid 1999.

VIOLA LUCIARDI Roberto, *Teologías de la praxis y catequesis*, u: *Nuevo Diccionario de Catequética*, Paulus, Madrid 1999.